

ondenkbaar geweest. Recht en zedelijkheid zouden daarom niet identiek zijn geweest, maar zijn saamgevallen. Recht is en blijft altoos een ons *van buiten af opgelegde wil*, zedelijkheid daarentegen is *een willen dat in ons zelf opkomt*, doch deze beide wilsbedoelingen zouden alsdan conform zijn geweest en daarom, hoezeer ook onderscheiden als de schroef en de moer op die schroef, zou de moer toch nooit anders dan in conformiteit gewerkt hebben. Nu daarentegen zonde insloep, en eigen wilsintentie niet alleen de conformiteit met Gods wil verloor, maar zelfs aandrift opwekte, om tegen Gods wil in te gaan, nu verkreeg hierdoor, en hierdoor alleen, de rechtsbedeeling een geheel ander karakter. Losgemaakt van de zedelijke actie werd ze nu dwangmaatregel en in de Gemeene gratie bestemd, om althans uitwendig zeker normatief kader voor het menschelijk leven in te stellen en te handhaven. Een kader, dat afgescheiden van het zedelijk motief, onder de aan het recht onderworpen personen, tot op zekere hoogte, een geordend menschelijk saamleven door de strakklem in stand zou houden. Zoo trokken van zelf recht en zedelijkheid zich ten deele elk op eigen terrein terug. Het zedelijke bleef het geheel omvatten, de rechtsbedeeling onder menschen werd in omvang beperkt. En vraagt men nu, of op dit breede terrein, waarop thans alleen nog het zedelijke heerscht, en dat aan de menschelijke rechtsbedeeling onttrokken is, het recht als eigen categorie heeft afgedaan, en niet meer meerekent, dan kan het antwoord vanzelf niet anders dan ontkennend luiden. Van Godswege omsluit de sfeer van het recht al datgene, ten opzichte waarvan voor bewustheid vatbare verhoudingen bestaan, wijl het die alle zonder eenige uitzondering regelt. Alleen maar, dat overige terrein valt niet onder de rechtsbedeeling, die door de Overheid gehandhaafd wordt. Over dat breede terrein verblijft de rechtsbedeeling aan God, ten deele nu reeds in de conscientie en in het voorzienig verbinden van leed aan zonde, maar om toch in vollen omvang eerst in het Jongste Gericht aan de orde te komen, voor zoover ze althans niet reeds door de Rechtvaardigmaking, die het geloof brengt, haar voleinding vond. Zoo was derhalve, mits de Rechtvaardigmaking en het Jongste Gericht beide tot hun recht komen, in niets aan het alomvattend karakter van het recht Gods te kort gedaan. De menschelijke rechtsbedeeling daarentegen blijft haar eigen type dragen, gemerkt ten eerste door haar zeer *beperkten* omvang, ten tweede door haar *uitwendigen* vorm, en in de derde plaats door haar *dwingend* karakter.